

KNOBBELOUDERS KINDERLOOS DOOR MISLUKTE BUREN.

Ben Koks

(Zwanenwerkgroep Avifauna Groningen)

In het voorjaar van 1989 kwamen er bij het KI-station van Noorddijk, ten oosten van de stad Groningen, een tweetal paren knobbelzwanen (*Cygnus olor*) tot broeden. Beide broedparen zijn van de witte ('poolse') kleurfase.

Het broedpaar aan de zuidzijde van het KI-station is geringd Arnhem Holland 190A en 191A (ringdatum 28.03.1984). De vrouwelijke helft van het noordelijke broedpaar is op 29.07.87 geringd (Arnhem Holland 485A). Vermoedelijk ruide zij met haar toenmalige partner 476A het jaar daarvoor al in het gebied. Dit eveneens 'poolse' mannetje is het laatst op 25.12.1988 in het broedgebied afgelezen. Hoewel er in het voorjaar van 1989 in de buurt van het anders zo vredige Noorddijk knobbelzwanen zijn afgeschoten, bestaat het vermoeden dat de nieuwe partner van 485A verantwoordelijk is voor het verdwijnen van de eerste partner. Dit mannetje (Arnhem Holland 735B, ringdatum 16.06.1989) was groter en zwaarder dan 476A.

Het broedpaar 190A, 191A kende eveneens een turbulent voorjaar. Het territorium werd dit voorjaar voor het eerst door andere zwanen geïnfilteerd. Het toch al vrij oude mannetje heeft heel wat moeite moeten doen om zijn territorium vrij te houden van vooral tweede en derde KJ vogels. Het meeste werk had hij met een derde KJ stelletje. Het mannetje van dit zeer territoriale paartje is in de buurt van Tinna-linge geringd. Het vrouwtje is in de buurt van Nieuwklap van een Arnhem ring voorzien.

Een vierde KJ mannetje (Arnhem Holland 408A), geringd in de buurt van Delfzijl, is vrijwel zeker door 190A afgemaakt (eigen waarnemingen en waarnemingen van derden). 190A heeft aan de gewelddadige ontmoetingen met z'n jongere soortgenoten een beschadigde rechterpoot overgehouden.

Tegen de tijd dat het jeugdige zwanenvolk was verdwenen, waren 4 van de 6 eieren geschud, terwijl 2 eieren door vermoedelijk dezelfde persoon zijn uitgehaald.

Het paartje aan de noordzijde van het KI-station begon op 25.03.1989 met het leggen van een 6-tal eieren. De vermoedelijke agressie van vooral het wijfje heeft er tot bijgedragen dat alle 6 de eieren op 07.05.89 uitkwamen. Het paartje is gedurende minimaal 2 weken in het gebruikelijke territorium aan de noordzijde van het KI-station waargenomen. Het wijfje (484A) is 13.05.89 met de tot op dat moment ongeringde partner en 6 witte pullen op zo'n 100 meter van het nest afgelezen. Op de dag dat 190A/191A normaliter voor het eerst zouden kennismaken met de pullen, heb ik het wijfje gevangen en de nog aanwezige (geschudde) eieren kapotgegooid. Op dat moment was ik er dus zeker van dat het eerste nest niets was geworden. Gezien het feit dat 191A de volle 35 dagen op het nest heeft zitten broeden, was de kans zeer gering dat ze een vervolglegsel zou produceren (haar gewicht bedroeg op dat moment slechts 6.8 kg, terwijl het gewicht voor het leggen van de 6 eieren (27.03.89) 11.7 kg bedroeg).

Op 06.06.89 werd het vermeende vrouwtje 485A met 5 pullen aan de zuidzijde van het KI-station waargenomen. Het mannetje 190A werd met z'n beschadigde rechterpoot op zo'n 11 meter van het vrouwtje afgelezen. Omdat de partner van 485A tot op dat moment nog geen ring droeg, werd besloten deze vogel op 16.06.89 te vangen. De verbazing was dan ook groot toen i.p.v. een ongeringde man een geringd exemplaar werd gevangen. Dat de nieuwe ouders nu 5 pullen bij zich hadden kan een gevolg zijn van de normale sterfte die met name in de eerste maand redelijk veel optreedt, maar kan natuurlijk ook een gevolg zijn van het titanengevecht dat zich ergens in eind mei/begin juni heeft afgespeeld. Ter controle is ook 191A gevangen. Op deze dag werd pas duidelijk dat dit in eerste instantie mislukte paartje de pullen

van 735B en 485A hadden ingepikt. Tot op heden is dit nog niet eerder geconstateerd in het nu bijna 10-jarige bestaan van de zwanenwerkgroep. Ook in de geraadpleegde literatuur is niets te vinden over het 'inpikken' van zwanenpullen door soortgenoten. Een mogelijke verklaring voor dit opmerkelijke gegeven zou kunnen zijn dat de pseudo-ouders na het mislukken van het legsel al zwerfend in het territorium van 735B/485A zijn beland. Tijdens een van de gevechten die hierop mogelijkherwijs volgden zouden de pullen in de chaotische toestand die zo'n gevecht ongetwijfeld met zich meebrengt achter de verkeerde ouders kunnen zijn aangezwommen. In polder de Kleine Eendragt, een van de meest zwanenrijke gebieden binnen de provincie Groningen, is tijdens het inventariseren van knobbelzwanen twee keer een geval geconstateerd dat een pul, dat zeker niet bij een bepaald paar hoorde, zich had aangesloten bij een van de talrijke paartjes aldaar. Op grond van kleur-fase en grootte van de aanwezige pullen kon dit worden aangetoond (med. Hans Zwaagstra). De kans dat paartjes knobbelzwanen elkaar in de Kleine Eendragt ontmoeten moet gezien de hoge dichtheden groter dan normaal worden geacht.

Voor de eerste keer in de 4 seizoenen dat het paartje 190A/191A nu door de zwanenwerkgroep wordt gevolgd is het territorium naar de noordkant van het KI-station verlegd. Het mannetje 735B houdt steeds de pleegouders in de gaten. De biologische moeder heeft zich al lang neergelegd bij de gang van zaken en ruide in de brede sloot naast het nest.

Bovenstaande geeft overigens aan dat het ringen van vogels meer op kan leveren dan de gebruikelijke informatie als leeftijd, afgelegde afstand en doodsoorzaken. Ringaflezingen zijn dan ook (voor de zwanenwerkgroep) van groot belang om meer te weten te komen over vogelpopulaties.

